

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİS AKADEMİYASI**

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrası

“İNZİBATİ MƏSULİYYƏT” FƏNNİ ÜZRƏ

M Ü H A Z İ R Ə

Mövzu № 7. Sağlamlıq əleyhinə və narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət

Tərtib etdi: “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının rəisi, polis polkovnik-leytenantı, h.ü.f.d., dosent **Rafiq Nəcəfquliyev**

Mühazirə kafedranın iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol № __ “__” _____ 2017-ci il.

Dəyişiklik və əlavələr edilib: _____ 2019-cu il.

Mövzu № 7. Sağlamlıq əleyhinə və narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət

P L A N :

Giriş

1. Sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət.
2. Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət.

Nəticə

Əlavə: *“Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2005-ci il 28 iyun tarixli 961-IIQ sayılı Qanunu.*

İstifadə və tövsiyə edilən mənbələr:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Hüquq Yayın evi. Bakı, 2017. 92 səh.
2. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi. Bakı, 2019.
3. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı, 2018.
4. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2019.
5. “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1997.
6. “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorların dövriyyəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2005.
7. “Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2005.
8. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 iyun 2001-ci il tarixli Qanunu.
9. “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanı.
10. “İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 sentyabr 2007-ci il tarixli Fərmanı.

11. “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 iyul 1997-ci il tarixli 622 nömrəli Fərmanı.

12. “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 avqust 2005-ci il tarixli 280 nömrəli Fərmanı.

13. “Ağır və yüngül xəsarət növlərinin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 may 2003-cü il tarixli 66 nömrəli qərarı.

14. “Ağır, az ağır və yüngül xəsarət növlərinin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1 avqust 2014-cü il tarixli 269 nömrəli qərarı.

15. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 10.01.2001-ci il tarixli 07 nömrəli əmri ilə təsdiq edilən “Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə tibbi ekspertizası qaydaları”.

16. “Narkotik vasitələrin, güclü təsir edən və zəhərli maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə dair cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 11 iyul 1997-ci il 1 №-li Qərarı.

17. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin kommentariyası. F.Səməndərovun redaktəsi ilə. Bakı, 2005.

18. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət (sxemlərdə). V. Abışov, A. İsmayılov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2012.

19. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət V. Abışov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2017.

20. <http://www.e-qanun.az>.

21. <http://www.huquqiaktlar.gov.az>.

22. <http://www.din.gov.az>.

23. <http://www.sehiyye.gov.az>.

Giriş

Barəsində danışılacaq mövzu öz aktuallığı baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. 01 mart 2016-cı il tarixindən qüvvəyə minən yeni İXM-in xüsusi hissəsinin quruluşu keçmiş eyni adlı məcəllədən mühafizə olunan obyektlərin (sosial mahiyyəti baxımından) sistemləşdirilməsinə görə fərqlənir.

Mühazirənin birinci sualında sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xətlər haqqında təhlillər aparılacaqdır. Bu sual açıqlanarkən aidiyyəti sahəvi qanuna istinad edilməklə, müvafiq anlayışlar aparatı hüquqi cəhətdən təhlil olunacaqdır. Diqqət yetirilməli olan məqamlar sırasında aidiyyəti hüquqpozmalara ilə əlaqədar olaraq məhkəmə təcrübəsinə istinad olunacaqdır.

Mühazirənin ikinci sualı üzrə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətlər (nümunəvi inzibati xəta tərkibi kimi) şərh olunacaq. Həmin sual üzrə veriləcək məlumatlar sırasında “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorların dövriyyəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulan anlayışlar aparatına diqqət yetiriləcəkdir. Mühazirənin bu sualı üzrə əlavə olaraq narkotiklərin və psixotrop maddələrin dövriyyəsi ilə bağlı məhkəmə təcrübəsinə istinad edilməsi nəzərdə tutulur.

Qeyd edilən suallar üzrə verilən məlumatlar “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan polisin fəaliyyət istiqamətlərinin öyrənilməsinin tərkib hissəsidir. Odur ki, mühazirə dərsində veriləcək məlumatlar gələcək peşəkar fəaliyyətiniz baxımından təcrübi əhəmiyyətə malikdir.

Sual 1. Sağlamlıq əleyhinə olan inzibati olan inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət

Məişət həyatından hər birimizə yaxşı bəllidir ki, insan həyatı üçün vacib olan anlayışlar içərisində əhalinin sağlamlığı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Əhalinin sağlamlığının qorunması hər bir insanın fiziki və ruhi sağlamlığının mühafizəsinə, onun fəal uzun ömürlüyünün artırılmasına, tibbi yardımla təminatına yönəldilmiş siyasi, iqtisadi, hüquqi, elmi, tibbi, sanitariya-gigiyena xarakterli tədbirləri şərtləndirir. Məhz bu kimi həyati vacibliklər nəzərə alınmaqla dövlətimizin qanunvericilik sisteminin əsasını təşkil edən konstitusiyamızda insan və vətəndaş hüquq və azadlıqları sırasında insan həyatı və sağlamlığı ilə əlaqədar kifayət qədər müddəalar öz əksini tapmışdır. Deyilənə əyani misal olaraq Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 41-ci maddəsi ilə təsbit edilən “Sağlamlığın qorunması hüququ”nu göstərə bilərik. Adı çəkilən konstitusiya müddəasına əsasən, ölkəmizdə hər kəsin sağlamlığını qorumaq və tibbi yardım almaq hüququ vardır. Dövlət müxtəlif mülkiyyət növləri əsasında fəaliyyət göstərən səhiyyənin bütün növlərinin inkişafı üçün zəruri tədbirlər görür, sanitariya-epidemiologiya salamatlığına təminat verir, tibbi sığortanın müxtəlif növləri üçün imkanlar yaradır. İnsanların həyatı və sağlamlığı üçün təhlükə törədən faktları və halları gizlədən vəzifəli şəxslər qanun əsasında məsuliyyətə cəlb edilirlər.

İstinad edilən konstitusiya hüquq norması ilə təsbit edilən hüquqların gerçəkləşməsi (həyata keçirilməsi və aidiyyəti hüquqazidd qəsdlərdən mühafizəsi üçün) məqsədlə milli hüquqi-tənzimləmə mexanizmi daxilində qanunvericilik səviyyəsində xüsusi olaraq detallaşdırılmışdır. Daha dəqiq desək, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının 26 iyun 1997-ci il tarixli Qanununun 3-cü maddəsi “Əhalinin sağlamlığının qorunması sahəsində dövlətin vəzifələri” adlanır. Həmin maddənin məzmunundan aydın olur ki, əhalinin sağlamlığının qorunması sahəsində dövlətin vəzifələrinə aşağıdakılar aiddir:

- əhalinin sağlamlığının qorunması sahəsində dövlət siyasətinin əsaslarının müəyyən edilməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi;

- sağlamlığın qorunması sahəsində dövlət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi;
- səhiyyə sisteminin təşkili qaydalarının və fəaliyyətinin müəyyənləşdirilməsi;
- dövlət səhiyyə sisteminin maliyyələşdirilməsi;
- ətraf mühitin qorunmasının, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi;
- icbari tibbi sığorta üzrə sığorta məbləğinin və sığorta haqqının ödənilməsi qaydasının müəyyənləşdirilməsi;
- əhalinin xüsusi qrupları üçün tibbi-sosial yardım göstərilməsinə təminat verilməsi;
- dövlət və qeyri-dövlət səhiyyə sistemi müəssisələri arasında sağlam rəqabətə təminat verilməsi;
- ailənin, valideynlərin və uşaqların mühafizəsi;
- səhiyyə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın həyata keçirilməsi.

Qanunvericinin iradəsinə uyğun olaraq, əhalinin sağlamlığının qorunması sahəsində dövlət siyasətinin əsaslarının müəyyən edilməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin bir istiqaməti kimi 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 20-ci fəslə ilə aidiyyəti inzibati xəta tərkiblərinin müəyyən edilməsini qeyd etmək olar. Başqa sözlə desək, sağlamlığın qorunması üçün dövlətin həyata keçirdiyi təşkilati-hüquqi tədbirlərin bir istiqaməti də adı çəkilən fəsilə daxil edilən inzibati xəta tərkibləri vasitəsilə sağlamlıq ilə əlaqədar ictimai münasibətlərin mühafizə edilməsidir. Qanunverici tərəfindən sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xətalər sırasına aid edilmişdir:

- ✚ İXM, maddə 157. Döymə;
- ✚ İXM, maddə 158. Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında qanunvericiliyin pozulması;
- ✚ İXM, maddə 159. Zöhrəvi xəstəliklərə yoluxmuş şəxsin müalicədən boyun qaçırması;

✚ İXM, maddə 160. Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxmuş şəxslə əlaqədə olmuş şəxsin müayinədən boyun qaçırması;

✚ İXM, maddə 161. Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxma mənbəyinin gizlədilməsi;

✚ İXM, maddə 162. Qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidməti haqqında qanunvericiliyin pozulması.

Məişət həyatında sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xəta tərkibləri içərisində daha çox rast gəlinəni və polsin yurisdiksiyası baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edən inzibati xəta qüvvədə olan İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 157-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan “Döymə” adlı inzibati xəta tərkibidir. Qanunverici “Döymə” kimi inzibati xəta tərkibini aşağıdakı redaksiyada müəyyən etmişdir:

“İXM, Maddə 157. Döymə

Döymə və sair zorakı hərəkətlərlə qəsdən fiziki ağrı yetirməyə görə -

üç yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə edilir və ya işin hallarına görə, xətanı törədəninin şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, iki ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq olunur.

Qeyd: Bu maddədə nəzərdə tutulmuş əməl sağlamlığa ağır, az ağır və ya yüngül zərər vurmaqla törədildikdə, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə əsasən cinayət məsuliyyətinə səbəb olur”.

Qeyd edilməsi zəruridir ki, 01 sentyabr 2000-ci il tarixdən 2012-ci ilin eyni gününədək ölkəmizin ərazisində təhlil edilən davranış cinayət məsuliyyətinə səbəb olan hüquqazidd əməl idi. İkinci tarixdən etibarən “Döymə” adlı hüquqazidd davranış dekriminallaşdırılaraq, inzibati xətalər qanunvericiliyinə daxil edilmişdir.

Qüvvədə olan Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 157-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan “Döymə” kimi inzibati xətanın məzmununun tam öyrənilməsi üçün diqqət yetirilməli olan növbəti məlumat adı çəkilən inzibati xəta tərkibinin hüquqi təhlilidir. Həmin təhlil üçün “İnzibati hüquq” fənnindən “Dövlət idarəetməsində inzibati məsuliyyət” mövzusunda öyrəndiyimiz inzibati xəta tərkibinin elementlərini araşdırmaq zəruridir.

Qanunvericinin iradəsinə görə xəsarətin üç növü olaraq aşağıdakılar fərqləndirilir:

- sağlamlığa ağır zərər vurma;
- sağlamlığa az ağır zərər vurma;
- sağlamlığa yüngül zərər vurma.

Məhkəmə təcrübəsinə görə döymə xəsarətin ayrıca xüsusi bir növünü təşkil etmir. Təhlil edilən döymə maddəsi üzrə inzibati xətanın obyektinin qismində qanunverici sağlamlığı qoruyur. Milli-hüquqi tənzimləmənin səhiyyə sahəsinə aid olan hissəsinin təhlili əsasında demək olar ki, sağlamlıq anlayışı normativ məzmununda heç bir sənəddə nəzərdə tutulmayıb. Lakin həmin sənədlərin məzmunundan irəli gələrək məntiqi əsas götürməklə, sağlamlığa aşağıdakı kimi anlayış verə bilərik:

Sağlamlıq - bioloji vəziyyət olaraq insanın doğulması vəziyyətindən müvafiq yaş həddinə uyğun ola biləcək praktik salamatlığıdır. Dünya açıq ensiklopediyasında sağlamlığa verilən anlayışa əsasən, o, istənilən canlı orqanizmin və onun orqanlarının funksiyalarının tam olaraq fəaliyyət göstərmə vəziyyətidir.

Tibb sahəsində formalaşan təcrübəyə əsasən sağlamlıq dedikdə, orqanizmin fiziki, ruhi və sosial əlverişli şəraitdə heç bir xəstəlik və (və ya) fiziki qüsurlu olmadığı bir durumudur.

Təhlil edilən inzibati xətanın obyektiv tərəfi fəal hərəkətlərlə (fiziki ağırlar yetirmədə) xarakterizə olunur. Döymə dəfələrlə, çoxlu zərbələrin yetirilməsi ilə xarakterizə olunur. Döymə nəticəsində bədən xəsarətləri əmələ gələ bilər, ancaq döymə nəticəsində obyektiv aşkar edilə bilən xəsarətlər qalmaya da bilər. Əgər çoxsaylı zərbələr nəticəsində sağlamlığa zərər vurma (ağır, az ağır və ya yüngül) baş verirsə, onda bu hərəkətlər döymə kimi baxılmır, müvafiq dərəcəli sağlamlığa zərər vurmanın yetirilməsi kimi qiymətləndirilir. Əgər zərbələr yetirildikdən sonra müayinə olunanda xəsarətlər (əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə və ya ümumi əmək qabiliyyətinin cüzi dayanıqlı itirilməsinə səbəb olmayan sıyrıqlar, qançırqlar, kiçik yaralar) aşkar olunursa, onda bu xəsarətlər xarakteri, lokalizasiyası, onları törətmiş əşyanın xüsusiyyətlərini əks etdirən əlamətləri, əmələ gəlmə müddəti və mexanizmi qeyd edilməklə təsvir edilir. Bu zaman göstərilən xəsarətlər

sağlamlığa zərər vurma kimi qiymətləndirilmir və onların dərəcəsi təyin edilmir. Əgər döymə nəticəsində obyektiv əlamətlər (iz) qalmırsa, onda məhkəmə-tibb eksperti rəydə müayinə olunanın şikayətlərinin, o cümlədən bədənin bu və ya başqa nahiyəsinin palpasiasında (*əl ilə həmin səthlərə toxunaraq*) ağrının olduğunu, xəsarətin obyektiv əlamətinin olmamasını qeyd edir və sağlamlığa zərər vurmanın dərəcəsini təyin etmir. Belə hallarda döymə faktının müəyyənləşdirilməsini təhqiqat, ilkin istintaq, prokurorluq və ya məhkəmə orqanların qeyri-tibbi sənədlər əsasında həyata keçirir.

Əlavə olaraq qeyd edilməsi vacibdir ki, məhkəmə təcrübəsində gicitkən kolunun şəxsin bədəninə açıq yerlərinə toxundurulması, saçın yolunması, bədənin müəyyən hissələrini sıxma (çimdik götürülməsi, qolların burulması və s.) kimi əməllər də döymə kimi qiymətləndirilir.

Təqsirkar şəxs (döymə əməlini tərədən şəxs) öz əməlinin (hərəkət və ya hərəkətsizliyinin) hüquqazidd xarakterini dərk edir, onun ziyanlı nəticələrini əvvəlcədən görür və bu nəticələri arzulayır. Odur ki, subyektiv cəhətdən bu əməl yalnız düzünə qəsdlə xarakterizə oluna bilər.

Yeri gəlmişkən qeyd edilməsi vacibdir ki, döymə işgəncədən faktiki və hüquqi cəhətdən fərqləndirilməlidir. İşgəncə elə bir hərəkətdir ki, bunların nəticəsində sağlamlığa zərər vurma baş verə bilər. Məhkəmə-tibb eksperti işgəncəni müəyyən etmir. Çünki bu onun səlahiyyətinə aid deyil, lakin o aşağıdakıları təyin etməlidir:

- a) xəsarətlərin mövcud olmasını və xarakterini;
- b) xəsarətlərin törənmə müddətləri arasındakı fərqi;
- c) aləti və xəsarətin yetirilmə üsulunun əlamətlərini (tibbi məlumatlara görə).

İşgəncə dedikdə, şəxsə sistematik olaraq döymə və ya başqa yollarla (dəfələrlə və ya uzun müddət ərzində ağrılar yetirmə – çimdikləmək, kəsib-doğramaq, küt, iti, batıcı və s. alətlə çoxlu, lakin kiçik ölçülü xəsarətlər yetirmə, termiki faktorlarla təsir etmə və buna oxşar digər hərəkətlərlə) fiziki və ya psixi iztirablar yetirilməsi başa düşülür.

Təhlil edilən inzibati xətanın həm dispozisiyasının, həm də sanksiyasının məzmunu deməyə əsas verir ki, subyekt ümumdür. Əgər subyekt ümumdürsə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 16.1-ci maddəsinə görə on altı yaşı tamam olmuş fiziki şəxslər inzibati məsuliyyətə cəlb olunurlar. Bu inzibati xətanın subyektini 16 yaşına çatmış, anlaqlı, fiziki şəxslərdir.

Aidiyyətliyin müəyyən edilməsi üçün qüvvədə olan İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 40-43-cü maddələrinin və Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının məzmununa diqqət yetirilməsi zəruridir. Adları çəkilən normativ hüquqi aktların qeyd edilən maddələrinin və müvafiq bəndlərinin təhlilindən irəli gələrək demək olar ki, inzibati tənbehtmə haqqında qərarı rayon (şəhər) məhkəmələri və Daxili İşlər Nazirliyi (daxili işlər naziri, onun müavinləri, öz səlahiyyətləri daxilində şəhər, rayon polis idarələrinin (şöbələrinin) və ərazi polis bölmələrinin rəisləri, onların müavinləri, nəqliyyatda polis idarələrinin, şöbələrinin, xətt bölmələrinin, məntəqələrinin rəisləri, onların müavinləri) qəbul edə bilər.

Sual üzrə verilən məlumatları yekunlaşdıraraq qeyd edə bilərik ki, 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən İXM-ə əsasən sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xətalara aşağıdakılar aid edilmişdir:

- Döymə;
- Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında qanunvericiliyin pozulması;
- Zöhrəvi xəstəliklərə yoluxmuş şəxsin müalicədən boyun qaçırması;
- Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxmuş şəxslə əlaqədə olmuş şəxsin müayinədən boyun qaçırması;
- Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxma mənbəyinin gizlədilməsi;
- Qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidməti haqqında qanunvericiliyin pozulması.

Sual 2. Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət

Hər bir ölkədə təhlükəsizlik aidiyyəti olaraq xüsusi bir mühit sayılır. Buraya fərdin, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyi və onların müvafiq tərkib üsürləri aid edilir. İstər hüquq, istərsə də sosiologiya haqqında mənbələrin (dərsliklər, dərs vəsaitləri, dissertasiyalar, monoqrafiyalar, elmi məqalələr və s.) təhlili göstərir ki, təhlükəsizliyin əsas obyektidir insandır. Təbii ki, insanın fiziki təhlükəsizliyi hər şeydən irəlidir. Odur ki, dövlət tərəfindən aidiyyəti qanunvericilik aktları ilə hüquqi tənzimləmə səviyyəsində insan həyatı və onun sağlamlığının mühafizəsi müəyyən edilir. Bu hüquqi tənzimləmə bir sıra normativ hüquqi aktların təsirindən təşkil olunmuşdur. Onların sırasına daxildir:

- “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorların dövriyyəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

- “Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;

- “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 iyun 2001-ci il tarixli Qanunu;

- Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi.

Qeyd edilməsi zəruridir ki, qüvvədə olan İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 22-ci fəslində “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalər” adlanır. Həmin inzibati xəta tərkiblərinə aiddir:

İXM, maddə 206. Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi;

İXM, maddə 206-1. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz hazırlanmasında və emalında istifadə etmək məqsədi ilə prekursorların hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, göndərilməsi və ya daşınması;

İXM, maddə 207. Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı və ya daşınması hallarının, həmçinin belə istehlak nəticəsində yaranmış sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə keçirilən tibbi müayinədən boyun qaçırmaq;

İXM, maddə 208. Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin az miqdarda kultivasiyası;

İXM, maddə 209. Tərkibində narkotik maddələr olan yabanı bitkilərin məhv edilməsi üzrə tədbirlər görülməməsi.

Adları çəkilən inzibati xəta tərkibləri sırasında ən çox rast gəlinəni “Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi” kimi inzibati xəta tərkibidir. Bu əmələ görə qan unverici inzibati xəta tərkibini aşağıdakı redaksiyada müəyyən etmişdir:

“Maddə 206. Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi

Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakına, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanmasına, əldə edilməsinə, saxlanılmasına, daşınmasına və ya göndərilməsinə görə-

üç yüz manatdan dörd yüz manatadək məbləğdə cərimə edilir, işin hallarına görə və xətanı törədənin şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda isə iki ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq edilir.

Qeyd: *Satış məqsədi olmadan hazırladığı, əldə etdiyi, saxladığı, daşdığı və ya göndərdiyi şəxsi istehlak miqdarında narkotik vasitələri, psixotrop maddələri könüllü surətdə təhvil verən şəxs bu maddədə nəzərdə tutulan hərəkətlərə görə inzibati məsuliyyətdən azad edilir”.*

Redaksiyası təhlil üçün təqdim edilən inzibati xəta tərkibi haqqında danışmaq üçün aidiyyəti terminlərin izahına diqqət yetirək:

Narkomaniya (yun. narke - yuxu, bihuşluq, mania - cəzb etmə, ağılsızlıq) - narkotik vasitələrdən istifadə etdikdə yaranan xroniki xəstəlikdir. Qeyd edilməsi

zəruridir ki, bu və digər narkotik tərkibli maddələrin narkomanlar tərəfindən istehlak olunması, insanların sağlamlığına dağıdıcı təsir edir. Mərkəzi sinir sisteminə spesifik təsir göstərən və tez bir zamanda asılılıq yaradan maddələrə narkotik maddələr deyilir. Narkomaniya digər vərdişlərə görə daha təhlükəlidir.

Qanunverici satış məqsədi olmadan hazırladığı, əldə etdiyi, saxladığı, daşdığı və ya göndərdiyi şəxsi istehlak miqdarında narkotik vasitələri, psixotrop maddələri könüllü surətdə təhvil verən şəxsi təhlil edilən maddənin qeyd hissəsində nəzərdə tutulan hərəkətlərə görə inzibati məsuliyyətdən azad edir.

Şərh olunan inzibati xətanın bilavasitə əsas obyektini əhalinin sağlamlığı ilə bağlı olan ictimai münasibətlərdir.

Qeyd olunmalıdır ki, bu inzibati xətanın törədilməsi nəticəsində dövlət, bələdiyyə və özəl sektorda olan tibb və əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan infrastrukturların normal fəaliyyətinin pozulması mümkündür. Məhz bu səbəbdən də şərh olunan inzibati xətanın əlavə obyektini qismində ictimai təhlükəsizlik və yuxarıda qeyd olunan infrastrukturların normal fəaliyyəti çıxış edir.

Barəsində danışılan inzibati xətanın predmetini narkotik vasitələr, psixotrop maddələr təşkil edir.

Şərh olunan maddənin dispoziyası blanketdir. Bu normanın şərh edilməsi məqsədilə narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin dövriyyəsi ilə əlaqədar yaranan ictimai münasibətlərin tənzimlənməsi, bu sahədə dövlət orqanlarının, fiziki və hüquqi şəxslərin hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsi, habelə narkoloji xəstəliklərin və onların doğurduğu mənfi tibbi və sosial nəticələr haqqında məlumatların təhlil edilməsi zəruridir. Təhlil prosesində 28 iyun 2005-ci il tarixli “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” və “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 iyun 2001-ci il Qanunlarına diqqət yetirilməsi məqsədə-uyğundur.

“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” Qanuna əsasən:

- **narkotik vasitələr** – BMT-nin 1961-ci il tarixli «Narkotik vasitələr haqqında» Vahid Konvensiyasında, 1971-ci il tarixli «Psixotrop maddələr haqqında» Konvensiyasında, 1988-ci il tarixli «Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında» Konvensiyasında, habelə Azərbaycan Respublikasının qanunu ilə təsdiq olunmuş siyahılarda belə təsnif edilmiş sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatları, o cümlədən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərdir;

- **psixotrop maddələr** - BMT-nin 1971-ci il tarixli «Psixotrop maddələr haqqında» Konvensiyasında, 1988-ci il tarixli «Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında» Konvensiyasında, habelə Azərbaycan Respublikasının qanunu ilə təsdiq olunmuş siyahılarda belə təsnif edilmiş sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatlarıdır.

Ölkəmizin yerləşdiyi coğrafiya baxımdan təcrübədə ən çox rast gəlinən narkotik vasitələr və psixotrop maddələrə aiddir:

Opiatlar (Morfin və Heroin) - tiryək lələsindən alınan narkotiklər. Morfindən təbabətdə çox güclü ağrıkəsici kimi istifadə edilir, heroin isə sintetik üsulla morfindən alınır. Heroin təsirinə və asılılıq yaratma qüvvəsinə görə ən güclü narkotik vasitə hesab edilir);

Amfetaminlər. Amfetaminlər psixiatriyada geniş istifadə edilir. Məsələn, ekstazi - qeyri-rəsmi şəkildə istehsal edilən amfetamindir. Daxilə həblər şəklində qəbul edilir;

Hallusinogenlər. LCD - ən çox tanınan hallüsinogendir. Adından bilindiyi kimi preparat hallüsinasiyalar (qarabasmalar) yaradır;

Kokain. Cənubi Amerikada yetişən “Eritroksilon Koka” adlanan kolun yarpaqlarından alınır. İlk əvvəl ondan da yalnız təbabətdə ağrıkəsici və damardaraldıcı kimi istifadə edirdilər. Kokaini burundan, venadaxili və dərialtı inyeksiyalar şəklində daxil edirlər;

Çətənə. Kannabis, konoplya, həşiş, marixuana.

Təhlil edilən inzibati xəta obyektiv tərəfdən fəal hərəkətlə (istehlak, hazırlama, əldə etmə, daşıma və ya göndərmə) və ya hərəkətsizliklə (narkotik vasitələri və (və ya) psixotrop maddələri saxlama) törədilir.

Bu inzibati xəta qanunvericilik quruluşuna görə formal tərkibliyədir. Belə ki, dispozişiyada göstərilən aşağıdakı hərəkətlərdən birinin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla törədilməsi inzibati xətanın başa çatmış hesab edilməsinə əsas verir:

- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı;
- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan istehlak miqdarında hazırlanması;
- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan istehlak miqdarında əldə edilməsi;
- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan istehlak miqdarında saxlanması;
- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan istehlak miqdarında daşınması;
- narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan istehlak miqdarında göndərilməsi;

Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz istehlakı dedikdə, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla tibbi göstəriş əsasında həkimin təyinatı olmadan Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzarət edilən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qəbul edilməsi başa düşülür.

Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz hazırlanması dedikdə, həyata keçirilməsi üsulundan asılı olmayaraq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla istehlaka yarayan və ya yaramayan narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin bilavasitə hazırlanmasına, yəni narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalına, emalına, saflaşdırılmasına və ya bir narkotik vasitənin, yaxud psixotrop maddənin digər narkotik vasitəyə və ya psixotrop maddəyə çevrilməsi yolu ilə narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin alın-

masına, yaxud onların təsirinin gücləndirilməsinə tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin kultivasiyasına, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin alınmasına yönəldilmiş hərəkətlər başa düşürülür.

Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz əldə edilməsi dedikdə, həyata keçirilməsi üsulundan asılı olmayaraq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının alınmasına, hədiyyə və ya qarşılıqlı hesablaşma vasitəsi kimi qəbul edilməsinə, başqa mallara və əşyalara dəyişdirilməsinə, mənimsənilməsinə və ya hər hansı digər üsulla onlara yiyələnməyə yönəldilmiş bütün hərəkətlər başa düşülür.

Adları çəkilən predmetlərin qanunsuz əldə edilməsi ilə bağlı məhkəmə təcrübəsinə istinad edilməsi məqsədmüvafiqdir. Daha dəqiq desək, “Narkotik vasitələrin, güclü təsir edən və zəhərli maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə dair cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 11 iyul 1997-ci il 1№-li Qərarı ilə adları çəkilən predmetləri əldə etmə dedikdə, narkotik vasitələrin satın alınması, başqa əmlakla və ya əşya ilə dəyişdirilməsi, borc və ya bəxşiş kimi alınması, borc əvəzinə ödənilməsi, tapılmış narkotik vasitənin mənimsənilməsi, yabanı çətənə bitgisi, xaşxaşın və ya onların müəyyən hissəsinin, eləcə də məhsul yığımı başa çatdıqdan sonra mühafizə olunmayan əkin sahəsindən tərkibində narkotik vasitələr olan bitgilərin yığılması və s. hərəkətlər başa düşülməlidir.

Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz daşınması və ya göndərilməsi dedikdə, həyata keçirilməsi üsulundan asılı olmayaraq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin şəxsin özündə, poçtla, nəqliyyat vasitələri ilə, daşınan predmetin narkotik vasitələr və psixotrop maddələr olması haqqında məlumatı olmayan şəxsin vasitəsi ilə və ya digər yollarla yerinin dəyişdirilməsinə yönəldilmiş bütün hərəkətlər başa düşülür.

Bu inzibati xəta subyektiv tərəfdən qəsdlə xarakterizə edilir. Belə ki, təqsirkar dispozişiyada sadalanan əməlləri törətdiyini dərk edir və onları törətməyi arzu edir.

Zənnimizcə, qanunvericinin mövqeyinə görə bu inzibati xətanın subyektiv qismində narkomanlıqdan əziyyət çəkən şəxs çıxış edə bilər. Arqument olaraq onu göstərmək olar ki, təhlil edilən inzibati xətanın dispozişiyasında qanunverici subyektiv cəhətin fakültativ əlaməti olan məqsədi əsas əlamətə çevirmişdir. Daha dəqiq desək, qanunverici “satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarı”nı bu maddədə əsas şərt olaraq müəyyən etmişdir.

Narkomanlıq dedikdə, xroniki intoksikasiya doğuran, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin sui-istifadəsi nəticəsində yaranmış, narkotik vasitələrdən və psixotrop maddələrdən psixi və (və ya) fiziki asılılıqla, o cümlədən psixi və davranış pozuntuları ilə ifadə olunan xəstəlik vəziyyətidir.

Təhlilimiz üçün narkomanlıq ilə narkoloji xəstələri fərqləndirmək məqsədə uyğundur. Belə ki, **narkoloji xəstələr** - insan psixikasına təsir göstərən maddələrin sui-istifadəsi nəticəsində inkişaf etmiş asılılıq vəziyyətində olan və ya şüur pozuntusu, o cümlədən psixi və davranış pozuntuları ilə müşahidə olunan, barəsində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada alkoqolizm, narkomanlıq və ya toksikomanlıq diaqnozu təyin edilmiş şəxsdir

Qeyd etdiyimiz kimi, əməlin tövsifedici əlaməti kimi «...satış məqsədi olmadan...» çıxış edir. Qanunvericinin iradəsinə görə şəxs xeyir və ya mənfəət götürmədən narkotik vasitələri, psixotrop maddələri istifadə etmək məqsədilə şəxsi istehlak miqdarında hazırlamalı, əldə etməli, saxlamalı, daşımalı və ya göndərməlidir. Əks halda təqsirkar şəxsin əməli Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcələsinin 234.2-ci maddəsi ilə tövsif olunmalı və cinayət məsuliyyəti yaranmalıdır.

İnzibati xətanın subyektiv kimi 16 yaşına çatmış, anlaqlı Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ola bilər.

Qanunverici maddənin qeyd hissəsini yaratmaqla narkotik vasitələr və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi sahəsində profilaktik fəaliyyəti həyata keçirmişdir. Təhlil edilən inzibati xəta tərkibinin qeydində narkotik vasitələrin,

psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə görə inzibati məsuliyyətdən azad etmənin əsasları öz əksini tapmışdır. Əgər şəxs şərh olunan inzibati xətanın predmetini könüllü surətdə hakimiyyət nümayəndələrinə təhvil verərsə, bu halda o, inzibati məsuliyyətdən azad edilir.

Təqsirkar şəxslər bu inzibati xətanın törədilməsinə görə üç yüz manatdan dörd yüz manatadək miqdarda cərimə edilir, işin hallarına görə və xətanı törədənin şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda isə - iki ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq edilir.

Bu inzibati xəta haqqında iş üzrə prosessual sənədlərin toplanmasını daxili işlər orqanları həyata keçirir. İşlərin baxılması isə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 43-cü maddəsinə əsasən rayon (şəhər) məhkəmələrinə həvalə edilmişdir.

Nəzərə alınması vacibdir ki, tibbi məqsədlərlə fiziki şəxslərə narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin buraxılması belə fəaliyyət növünə lisenziyası (xüsusi razılığı) olan apteklərdən və müalicə-profilaktika müəssisələri tərəfindən həyata keçirilir.

Sual üzrə yekun olaraq qeyd edilə bilər ki, Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxsin sağlamlığının qorunması, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması məqsədilə dövlət tərəfindən həyata keçirilən təşkilati-hüquqi tədbirlər sırasında qanunvericiliklə məsuliyyət tədbirləri müəyyən edilmişdir. Bunlar sırasında İXM ilə aşağıdakı inzibati xəta tərkibləri nəzərdə tutulub:

✚ “ Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi”;

✚ “ Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz hazırlanmasında və emalında istifadə etmək məqsədi ilə prekursorların hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, göndərilməsi və ya daşınması”;

✚ “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı və ya daşınması hallarının, həmçinin belə istehlak nəticəsində yaranmış sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə keçirilən tibbi müayinədən boyun qaçırmaq”;

✚ “ Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin az miqdarda kultivasiyası”;

✚ “Tərkibində narkotik maddələr olan yabanı bitkilərin məhv edilməsi üzrə tədbirlər görülməməsi”.

Nəticə

Hüquqi təbiəti baxımından hüquq məsuliyyətinin bir növü də inzibati məsuliyyətdir. İnzibati məsuliyyət - səlahiyyətli orqan və ya vəzifəli şəxslər tərəfindən inzibati xəta törətmiş şəxsə qarşı inzibati tənbehin tətbiq olunması ilə ifadə olunan hüquqi təsir tədbirləridir. Həmin hüquqi təsir tədbirlərinin vasitəsilə qorunan ictimai münasibətlərin dairəsinə “Sağlamlıq əleyhinə olan inzibati xətalər” da daxildir. Mühazirəmizin birinci sualı vasitəsilə öyrənilirdi ki, qanunverici tərəfindən sağlamlığın qorunması üçün “Döymə”, “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında qanunvericiliyin pozulması”, “Zöhrəvi xəstəliklərə yoluxmuş şəxsin müalicədən boyun qaçırması”, “Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxmuş şəxslə əlaqədə olmuş şəxsin müayinədən boyun qaçırması”, “Zöhrəvi xəstəliklərə və ya insanın immunçatışmazlığı virusuna yoluxma mənbəyinin gizlədilməsi”, həmçinin “Qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidməti haqqında qanunvericiliyin pozulması” kimi inzibati xəta tərkibləri müəyyən edilmişdir.

Mühazirənin 2-ci sualında İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 22-ci fəslə ilə normativ məzmun alan “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar inzibati xətalər” haqqında aidiyyəti məlumatlar şərh edildi. Həmin sual üzrə sahəvi qanunvericilik aktları və aidiyyəti məhkəmə təcrübəsinə istinad olunmaqla, müvafiq inzibati xəta tərkibi təhlil olundu.

Qeyd olunması vacibdir ki, hər iki suallar üzrə verilən məlumatlar “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulan polisin fəaliyyət istiqamətlərinin öyrənilməsinin tərkib hissəsidir. Odur ki, mühazirə dərində veriləcək məlumatlar gələcək peşəkar fəaliyyətiniz baxımından təcrübə əhəmiyyətlə malikdir.

Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

I. Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahıları (əlavə olunur) təsdiq edilsin.

II. Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 iyun 2005-ci il
№ 961-IIQ

2005-ci il 28 iyun tarixli 961-IIQ sayılı
Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə

SİYAHILARI

I SİYAHİ
Narkotik vasitələr

№	Dərman preparatlarının beynəlxalq adı	Şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri	Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla <i>aşağı</i> hədləri¹
1.	Asetilə edilən tiryək	0,5	50
2.	BDB (əsası və duzlar)	0,2	1
3.	Etilmorfin	0,2	10
4.	Fentanil	0,0004	0,002
5.	Heroin	0,15	2
6.	Həşiş	1	100
7.	Həşiş qətranı	0,4	40
8.	Həşiş yağı	0,5	50
9.	Xaş-xaş kütləsi:		
	a) qurudulmuş	10	1000
	b) qurudulmayan	50	5000
10.	Kokain	0,02	1
11.	Kodein (əsası və duzları)	0,2	10
12.	Marixuana-Kannabis:		
	a) qurudulmuş	5	500
	b) qurudulmayan	25	2500
13.	Metadon	0,02	1,6

14.	Morfin (əsası və duzları)	0,05	2,5
15.	MBDB (əsası və duzları)	0,2	1
16.	Omnopon-pantopon	0,05	2,5
17.	Piritramid	0,05	2,5
18.	Propanidid	0,5	3
19.	Tiryək (o cümlədən ekstrasiya edilən)	0,5	50
20.	Trimeperidin	0,05	2
21. ⁱⁱ	AH-7921	0,05	2,5
22.	AM-2201	0,01	0,05
23.	5F-AKB-48	0,05	0,25
24.	JWH-015	0,05	0,25
25.	JWH-018	0,01	0,05
26.	JWH-122	0,05	0,25
27.	JWH-210	0,05	0,25
28.	Oripavin (3-O-dimetiltebain)	0,2	1
29.	UR-144 (fenil sianid 2,4,6-triizopropil)	0,05	0,25
30.	Propiram (N-(1-metil-2-piperidinoetil)-N-2-piridilpropionamid)	0,5	2,5
31.	MT-45 (IC-6)	0,5	2,5
32. ⁱⁱⁱ	Asetilfentanil	0,0002	0,001

II SİYAHİ

Psixotrop maddələr

№	Dərman preparatlarının beynəlxalq adı	Şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri	Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla aşağı hədləri ^{iv}
1.	Amfetamin	0,15	2
2.	Amobarbital	0,6	3,0
3.	Alprazolam	0,03	0,1
4.	Allobarbital	1	10
5.	Aminoreks	0,01	0,1
6.	Asetildihidrokodein	0,01	1
7.	Brolamfetamin	0,001	1,002
8.	Buprenorfin	0,05	2,5
9.	Butalbital	0,75	7,5
10.	Barbital	0,6	15
11.	Benzfetamin	0,75	7,5
12.	Bromazepam	1	10
13.	Butobarbital	1,5	1,5-dən yuxarı ^v
14.	DET	0,02	1
15.	DMA	0,02	1
16.	DMQP	0,05	5
17.	DOET	0,001	0,01
18.	Deksafetamin	0,15	1,5
19.	Delorazepam	0,03	0,5
20.	Diazepam	2	50
21.	Estazolam	0,2	0,5
22.	Etxlorvinol	5	50
23.	Etinamat	5	50
24.	Etil Loflazepat	0,02	0,2
25.	Etilamfetamin-N-etilamfetamin ^{vi}	0,3	3
26.	Etisiklidin	0,01	0,02
27.	Efedron	0,3	3
28.	Efedrindən kустar yolla alınan preparatlar	1	100
29.	Fenetillin	0,5	5
30.	Fenmetrazin	0,5	5
31.	Flunitrazepam	0,1	0,5
32.	Fenkamfamin	0,8	8
33.	Fenproporeks	0,2	2
34.	Fludiazepam	0,05	0,5
35.	Flurazepam	0,3	3
36.	Fendimetrazin	0,7	7
37.	Fenobarbital	2,5	15
38.	Fentermin	0,15	1,5
39.	Fepranon	0,2	1,6
40.	Xlordiazepoksid	1	10

41.	Katinon	0,02	1
42.	Kamazepam	0,3	3
43.	Klobazam	0,2	2
44.	Klonazepam	0,1	1
45.	Klorazepat	0,2	2
46.	Klotiazepam	0,15	1,5
47.	Kloksazolam	0,1	1
48.	Katin (+) – Norpsevdoefedrin ^{vii}	0,2	2
49.	Ketazolam	0,3	1 3
50.	QOMK	40	300
51.	Qalazepam	1	10
52.	Qaloksazolam	0,5	5
53.	Qlütetimid	2,5	25
54.	Levamfetamin	0,15	1,5
55.	Levometafetamin	0,15	1,5
56.	Lefetamin	0,75	7,5
57.	Loprazolam	0,2	2
58.	Lorazepam	0,15	1
59.	Lormetazepam	0J	0,5
60.	(+)-Lizerqid	0,0001-dən yuxarı ^{viii}	0,0001
61.	MDE, N<2 -etil MDA	0,02	1
62.	MDMA (MDMA)	0,03	5
63.	Meskalin	0,03	5
64.	Metkatinon	0,15	1,5
65.	4 -meti laminoreks	0,01-dən yuxarı ^{ix}	0,01
66.	MMDA	0,02	1
67.	Metafetamin	0,15	2
68.	Metafetamin rasemat	0,15	1,5
69.	Metakvalon	0,05	1
70.	Mazindol	0,1	1
71.	Medazepam	0,2	2
72.	Mefenoreks	0,6	6
73.	Meprobamat	5	25
74.	Metilfenobarbital	1	10
75.	Metiprilon	2	20
76.	Midazolam	1,5	10
77.	N-qidrooksi MDA	0,02	j
78.	Nimetazepam	1,5	10
79.	Nitrazepam	1	5
80.	Oksazepam	1,5	10
81.	Oksazolam	1	10
82.	Paraqeksil	0,05	5
83.	PMA	0,02	1
84.	Psilosin, psilotsin	0,01	0,1
85.	Pentozosin	0,03	1,5
86.	Psilosibin	0,01	0,1
87.	Pemolin	0,4	4
88.	Pinazepam	0,15	1,5
89.	Pipradrol	0,3	13

90.	Prazepam	0,3	3
91.	Pirvaleron	0,4	4
92.	Pentobarbital	0,6	30
93.	Rolisiklidin	0,01 ^x	0,01-dən yuxarı ^{xi}
94.	Sekobarbital	0,75	7,5
95.	Zipeprol ^{xii}	0,5	
96.	STP, DOM	0,002-dən yuxarı ^{xiii}	0,002
97.	Siklobarbital	0,2	20
98.	Tenosiklidin	0,01-dən yuxarı ^{xiv}	0,01
99.	Tenamfetamin	0,002	1
100.	Temazepam	0,2	2
101.	Tetrazepam	1	10
102.	Triazolam	0,015	0,02
103.	Vinilbital	1,5	15
104.	Zolpidem	1	10
105. ^{xv}	25B-NBOMe (2C-B-NBOMe)	0,0005	0,0015
106.	BZP-N-benzilpiperazin	0,3	1,5
107.	25C-NBOMe (2C-C-NBOMe)	0,0005	0,0015
108.	25I-NBOMe (2C-I-NBOMe)	0,0005	0,0015
109.	MDPV-3,4- metilendioksipirovaleron	0,6	3,0
110.	mefedron (4-metilmetkatinon)	0,2	2,5
111.	metilon (beta-keto-MDMA)	0,2	2,5
112. ^{xvi}	alfa-pirrolidinovalerofenon (a- PVP)	0,3	3
113.	Metoksetamin (MXE)	0,2	1
114.	para-metoksimetilamfetamin (PMMA)	0,5	2,5
115.	para-metil-4-metilaminoreks (4,4-DMAR)	0,5	2,5
116.	Fenazepam	2	50

III SİYAHİ

Qanunsuz kultivasiya edilən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilər

Bitkilərin adı	Qanunsuz kultivasiya edilən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) miqdarları	
	xeyli miqdar	külli miqdar (daxil olmaqla aşağı hədləri)
Azərbaycan Respublikasında bitən, lakin kultivasiyası qadağan olunmuş tərkibində narkotik maddələr olan bitkilər:		
1. tiryək xaşxaşı, yağlı xaşxaşın digər növləri	2-10 ədəd (4-20 hissə)	11 ədəd (21 hissə)
2. çətənə növlü bitkilər	3-15 ədəd (6-30 hissə)	16 ədəd (31 hissə)
Yetişdirmək məqsədilə qanunsuz becərilməsi	3-50 ədəd (6-100)	51 ədəd (101 hissə)

<i>təşkil edilmiş, çoxillik xaşxaşın və yabanı bitmiş çətənənin kol-kosları</i>	<i>hissə)</i>	
<i>Azərbaycan Respublikasının ərazisində iqlim şəraitinə görə bitməyən və kultivasiyası qadağan olunan bitkilər:</i>		
<i>1. kokain kolu</i>	<i>1 ədəd (2 hissə)</i>	<i>2 ədəd (3 hissə)</i>
<i>2. kat</i>	<i>2 ədəd (4 hissə)</i>	<i>3 ədəd (5 hissə)</i>

ⁱ [17 may 2016-cı il tarixli 254-VOD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 7 iyun 2016-cı il, № 121, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, № 6, maddə 996) ilə I siyahı. Narkotik vasitələr" fəslinin "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "yuxarı" sözü "aşağı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

ⁱⁱ [17 may 2016-cı il tarixli 254-VOD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 7 iyun 2016-cı il, № 121, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, № 6, maddə 996) ilə I siyahı. Narkotik vasitələr" fəslinə yeni məzmununda 21-30-cu maddələr əlavə edilmişdir.

ⁱⁱⁱ [25 aprel 2017-ci il tarixli 631-VOD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 25 may 2017-ci il, № 111, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017-ci il, № 5, maddə 731) ilə "Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahıları"nda "I siyahı. Narkotik vasitələr" fəslinə yeni məzmununda 31-32-ci maddələr əlavə edilmişdir.

^{iv} [17 may 2016-cı il tarixli 254-VOD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 7 iyun 2016-cı il, № 121, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, № 6, maddə 996) ilə "II siyahı. Psixotrop maddələr" fəslin "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "yuxarı" sözü "aşağı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^v 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "Butobarbital" sözündən sonra olan "1,5" rəqəmi "1,5-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{vi} 20 aprel 2010-cu il tarixli 994-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 1 iyun 2010-cu il, № 116, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, № 5, maddə 382) ilə 25-ci bənddə "Etilamfetamin" sözü "Etilamfetamin-N-etilamfetamin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^{vii} 20 aprel 2010-cu il tarixli 994-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 1 iyun 2010-cu il, № 116, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, № 5, maddə 382) ilə 48-ci bənddə "Katin" sözü "Katin (+) – Norpsevdoefedrin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^{viii} 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "(+) - Lizerqid" sözündən sonra olan "0,0001" rəqəmi "0,0001-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{ix} 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil

---

olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "4-metilaminoreks" sözündən sonra olan "0,01" rəqəmi "0,01-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^x 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085**) ilə II siyahıda "Şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "Rolisiklidin" sözündən sonra olan "10,01" rəqəmi "0,01" rəqəmi ilə əvəz edilmişdir.

^{xi} 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085**) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "Rolisiklidin" sözündən sonra olan "0,01" rəqəmi "0,01-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xii} 20 aprel 2010-cu il tarixli 994-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**"Azərbaycan" qəzeti, 1 iyun 2010-cu il, № 116, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, № 5, maddə 382**) ilə 95-ci bənddə "Sipeprol" sözü "**Zipeprol**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xiii} 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085**) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "STP, DOM" sözlərindən sonra olan "0,002" rəqəmi "0,002-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xiv} 21 oktyabr 2005-ci il tarixli 1038-IIQD nömrəli Qanun (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005-ci il, № 12, maddə 1085**) ilə II siyahıda "Külli miqdar (təmiz halda qramlarla) daxil olmaqla yuxarı hədləri" qrafasında "Tenosiklidin" sözündən sonra olan "0,01" rəqəmi "0,01-dən yuxarı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xv} [17 may 2016-cı il tarixli 254-VQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**"Azərbaycan" qəzeti, 7 iyun 2016-cı il, № 121, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, № 6, maddə 996**) ilə "II siyahı. Psixotrop maddələr" fəsinə yeni məzmununda 105-111-ci maddələr əlavə edilmişdir.

^{xvi} [25 aprel 2017-ci il tarixli 631-VQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**"Azərbaycan" qəzeti, 25 may 2017-ci il, № 111, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017-ci il, № 5, maddə 731**) ilə "Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahıları"nda "II siyahı. Psixotrop maddələr" fəsinə yeni məzmununda 112-116-cı maddələr əlavə edilmişdir.